

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра маркетингу та економічної теорії

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва курсу	РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ
Викладач 	Вікторія ВИШНЕВСЬКА, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри маркетингу та економічної теорії
Контактний тел.	+38(066) 034 80 90
E-mail:	vyshnevskava@kntu.kr.ua
Рівень вищої освіти, галузь знань, спеціальність, освітня програма	Рівень вищої освіти: другий (магістерський) Галузь знань: D «Бізнес, адміністрування та право» Спеціальність: D5 «Маркетинг» Освітньо-професійна програма: «Маркетинг»
Обсяг та ознаки дисципліни	Обов'язкова дисципліна загальної підготовки, змістових модулів – 2. Форма контролю: залік. Загальна кількість кредитів – 4, годин – 120, у т.ч. лекції – 32 години, практичні заняття – 16 годин, самостійна робота – 74 години. Формат: очний (offline /face to face)/дистанційний (online). Мова викладання: українська.
Консультації	Консультації проводяться відповідно до Графіку, розміщеному в інформаційному ресурсі moodle.kntu.kr.ua; у режимі відеоконференцій Zoom, через електронну пошту, Viber, Messenger, Telegram за домовленістю.
Пререквізити	Враховуючи послідовність накопичення знань та інформації, дисципліна належить до циклу загальної підготовки, що потребує загальних та фахових знань, отриманих на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти

1. Мета і завдання дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Ризик-менеджмент» є формування у здобувачів сучасного рівня знань щодо методології управління ризиком та оволодіння практичним інструментарієм застосування прийомів і методів зниження ризику.

Завдання вивчення дисципліни:

- формування у здобувачів відповідного рівня знань, які б дали їм можливість класифікувати види ризиків за причинами їх виникнення, підбирати методи кількісної оцінки, прийнятні для кожного з видів;
- отримання здобувачами теоретичної та практичної підготовки з питань зниження ризиків;
- засвоєння основних методів і моделей прийняття багатоцільових рішень за умов невизначеності та ризику;
- розвиток уміння застосовувати методи управління ризиком на вітчизняних підприємствах.

2. Результати навчання

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен отримати

Інтегральна компетентність

ІК. Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері маркетингу або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетенції

- ЗК01. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- ЗК03. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
- ЗК04. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
- ЗК06. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Спеціальні компетенції

СК02. Здатність коректно інтерпретувати результати останніх теоретичних досліджень у сфері маркетингу та практики їх застосування.

СК06. Здатність обирати і застосовувати ефективні засоби управління маркетинговою діяльністю ринкового суб'єкта на рівні організації, підрозділу, групи, мережі.

Програмні результати навчання

ПР02. Вміти адаптувати і застосовувати нові досягнення в теорії та практиці маркетингу для досягнення конкретних цілей і вирішення задач ринкового суб'єкта.

ПР03. Планувати і здійснювати власні дослідження у сфері маркетингу, аналізувати його результати і обґрунтовувати ухвалення ефективних маркетингових рішень в умовах невизначеності.

ПР04. Вміти розробляти стратегію і тактику маркетингової діяльності з урахуванням крос-функціонального характеру її реалізації.

ПР10. Обґрунтовувати маркетингові рішення на рівні ринкового суб'єкта із застосуванням сучасних управлінських принципів, підходів, методів, прийомів.

ПР13. Керувати маркетинговою діяльністю ринкового суб'єкта, а також його підрозділів, груп і мереж, визначати критерії та показники її оцінювання.

ПР15. Збирати необхідні дані з різних джерел, обробляти і аналізувати їх результати із застосуванням сучасних методів та спеціалізованого програмного забезпечення.

ПР19. Досліджувати, аналізувати та ідентифікувати небезпеки навколишнього середовища, класифікувати надзвичайні ситуації, здійснювати їх прогнозування.

3. Політика курсу та академічна доброчесність

Очікується, що здобувачі вищої освіти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлювати наслідки її порушення.

При організації освітнього процесу в Центральнотехнічному національному університеті здобувачі вищої освіти, викладачі та адміністрація діють відповідно до: Положення про організацію освітнього процесу; Положення про організацію вивчення вибіркових навчальних дисциплін та формування індивідуального навчального плану ЗВО; Кодексу академічної доброчесності ЦНТУ.

4. Програма навчальної дисципліни

Назва теми	Кількість годин		
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
1	2	3	4
Змістовий модуль 1.			
Теоретичні аспекти ризик-менеджменту			
Тема 1. Ризик та основні принципи його аналізу та управління Визначення економічного ризику. Аналіз чинників невизначеності, конфліктності та породжуваного ними економічного ризику. Фундаментальний характер невизначеності. Аналіз чинників невизначеності. Види невизначеності. Аналіз чинників ризику. Класифікація ризику. Загальні засади класифікації ризику. Політичний ризик. Виробничий ризик. Комерційний ризик. Фінансовий ризик. Інноваційний ризик.	2	2	8
Тема 2. Система кількісних оцінок ступеня ризику Загальні підходи до кількісної оцінки ступеня ризику. Ймовірність як один з підходів до оцінки ризику. Інґредієнт економічного показника. Ризик в абсолютному вираженні. Спрощений підхід до оцінювання ризику. Ризик як величина очікуваної невдачі. Ризик у відносному вираженні. Коефіцієнт сподіваних збитків.	4	2	8

1	2	3	4
Тема 3. Методи кількісного аналізу ризику Кількісний аналіз ризику. Метод аналогій. Аналіз чутливості (вразливості). Статистичний метод. Метод оцінки фінансової стійкості (аналізу доцільності витрат). Аналітичний метод. Нормативний метод. Метод експертних оцінок.	4	2	8
Тема 4. Управління економічним ризиком Розвиток концепції ризик-менеджменту. Ключові поняття ризик-менеджменту. Механізм управління ризиками. Методи управління ризиками. Прийоми зниження ризику	4	2	8
Тема 5. Формування стратегії управління ризиком Система управління ризиками. Основні складові система управління ризиками. Взаємообумовленість дій в системі управління ризиками. Урахування взаємозв'язку прибутку і ризику. Моделі управління ризиком. Ризик-позиція особи, що приймає рішення. Формування стратегії управління ризиком. Ризик-менеджмент і його роль у визначенні стратегії управління ризиком. Стратегічний ризик.	4	2	8
Змістовий модуль 2. Прикладні аспекти ризик-менеджменту			
Тема 6. Вартість, час та ризик Вартість і час. Норма дисконту. Модель рівноваги ринку капіталів (CAPM). Вплив ризику та інфляції на величину сподіваної норми відсотка. Інфляція, інфляційний ризик і норма відсотка. Ризик та норма відсотка. Майбутня вартість. Техніка дисконтування. Теперішня вартість. Оцінка ринкової вартості підприємства та ризик.	4	2	8
Тема 7. Ризик-менеджмент у маркетингу Ризики у маркетингу. Управління ризиками під час проведення маркетингових досліджень. Вивчення ризику споживача. Управління ризиками у процесі розробки маркетингових стратегій.	2	2	8
Тема 8. Диверсифікація як спосіб зниження ступеня ризику. Теорія портфеля Суть диверсифікації. Суть управління портфелем цінних паперів. Ризик портфеля цінних паперів. Норма прибутку цінних паперів. Сподівана норма прибутку цінних паперів. Ризик цінних паперів в абсолютному вираженні. Ризик цінних паперів у відносному вираженні. Кореляція цінних паперів та її застосування. Портфель цінних паперів. Однорідний портфель цінних паперів. Портфель з двох видів цінних паперів. Портфель з багатьох видів цінних паперів. Включення в портфель безризикових цінних паперів. Коефіцієнт чутливості бета. Спрощена класична модель формування портфеля (модель Шарпа). Систематичний та несистематичний ризики.	4	2	8
Тема 9. Організація ризик-менеджменту Зміст та алгоритм процесів управління ризиками. Консолідований ризик організації та концепції управління ризиками. Особливості та функції ризик-менеджменту в організації. Організаційно-структурна схема служби ризик-менеджменту. Програма ризик-менеджменту. Документи у сфері ризик-менеджменту. Характеристика ризик-менеджменту як різновиду управлінської діяльності. Етапи та організація ризик-менеджменту.	4	-	8
Разом	32	16	72

5. Система оцінювання та вимоги

Види контролю: поточний, підсумковий.

Методи контролю: спостереження за навчальною діяльністю здобувачів, усне опитування, тестовий контроль.

Рейтинг студента із засвоєння дисципліни визначається за 100 бальною шкалою, у тому числі: перший рубіжний контроль – 50 балів, другий рубіжний контроль – 50 балів.

Семестровий залік полягає в оцінці рівня засвоєння здобувачем вищої освіти навчального матеріалу на лекційних та практичних заняттях і виконання індивідуальних завдань за стобальною та дворівневою («зараховано», «не зараховано») та шкалою ЄКТС результатів навчання.

Критерії оцінки заліку:

- «зараховано» - студент має стійкі знання про основні поняття дисципліни, може сформулювати взаємозв'язки між поняттями.

-«незараховано» - студент має значні пропуски в знаннях, не може сформулювати взаємозв'язку між поняттями, що вивчаються в курсі, не має уявлення про більшість основних понять дисципліни, що вивчається.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи студента протягом семестру.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для заліку
90 – 100	A	зараховано
82-89	B	
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	
35-59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. Рекомендована література

Основна

1. Балджи М.Д. Економічний ризик та методи його вимірювання : навч. посіб. Харків : Промарт, 2015. 300 с.

2. Економічні ризики: методи вимірювання та управління : навчальний посібник / Н. С. Скопенко, І. В. Федулова, Л. В. Мазник, О. М. Кириченко, Л. І. Удворгелі ; за заг. ред. Н. С. Скопенко. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2021. 348 с.

3. Економічний ризик: методи оцінки та управління : Навч. посібник / Т. А. Васильєва, С. В. Леонов, Я. М. Кривич та ін. ; під заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Т.А. Васильєвої, канд. екон. наук Я. М. Кривич. Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2015. 208 с.
4. Кучеренко В.Р., Карпов В.А., Карпов А.В. Економічний ризик та методи його вимірювання : навч. посіб. Одеса, 2017. 200 с.
5. Посохов І.М. Управління ризиками у підприємстві : навч. посіб. Харків : НТУ «ХПІ», 2015. 220 с.
6. Старостіна А. О., Кравченко В. А. Ризик-менеджмент : теорія та практика : Навч. посіб. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2024. 200 с.
7. Савчук В. Ризик-менеджмент. Київ : Лабораторія, 2024. 304 с.
8. David Vose. Risk Analysis: A Quantitative Guide. 3rd edition. Wiley, 2018. 752 p.
9. Douglas W. Hubbard. The Failure of Risk Management: Why It's Broken and How to Fix It. 2nd edition. Wiley, 2020. 336 p.
10. Michael Rees. Business Risk and Simulation Modelling in Practice: Using Excel, VBA and @RISK. 1st Edition. The Wiley Finance Series, 2015. 464 p.
11. Norman Marks. World-Class Risk Management. CreateSpace Independent Publishing Platform, 2015. 234 p.

Додаткова

12. Артими-Дрогомирецька З.Б., Негрей М.В. Економічний ризик : навчально-методичний посіб. Львів: "Магнолія 2006", 2021. 320 с.
13. Балджи М.Д., Карпов В.А., Ковальов А.І., Костусєв О.О., Котова І.М., Сментина Н.В. Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків : Навчальний посібник. Одеса: ОНЕУ, 2016. 670 с.
14. Бугрова О. Методологічні основи оцінки ризику при прийнятті інвестиційних рішень. *Економіка України*. 2018. № 10. С. 29–32.
15. Вітлінський В.В., Великоіваненко Г.І. Ризикологія в економіці та підприємстві : монографія. Київ : КНЕУ, 2004. 480 с
16. Вітлінський В.В., Верченко П.І. Аналіз, моделювання та управління економічним ризиком : Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. Київ : КНЕУ, 2000. 292 с.
17. Вишнеvsька В. А., Ніколаєв І. В. Вплив ризиків на показники ефективності діяльності промислових підприємств. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2018. Вип. 33. С. 211–218.
18. Долінський Л. Б. Фінансовий ризик-менеджмент : навч.-метод. посібник. Київ : Національний університет «Києво-Могилянська академія», 2022. 132 с.
19. Жовновач Р. І., Вишнеvsька В. А. Особливості оцінки та управління екологічними ризиками на металургійних підприємствах. *Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки*. 2019. Кропивницький : ЦНТУ. Вип.3 (36). С. 261-270.

20. Івченко І.Ю. Економічні ризики : Навч. посібник Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 304 с.
21. Івченко І.Ю. Моделювання економічних ризиків і ризикових ситуацій : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 344 с.
22. Кібік О., Слободянюк О., Кузнецова Л. Ризик-менеджмент : навч.-метод. посібник [Електронне видання] / О. Кібік, О. Слободянюк, Л. Кузнецова ; Нац. ун-т «Одес. юрид. академія». Одеса : Фенікс, 2024. 84 с
23. Лещинський О. Л., Школьний О. В. Економічний ризик та методи його вимірювання : Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Дельта, 2015. 112 с.
24. Лук'янова В.В., Головач Т.В. Економічний ризик : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2007. 464 с.
25. Машина Н. І. Економічний ризик і методи його вимірювання : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2018. 188 с.
26. Останкова Л.А., Шевченко Н.Ю. Аналіз, моделювання та управління економічними ризиками : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2017. 256 с.
27. Подсолонко Е.А. Менеджмент: теорія та практика : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2015. 370 с.
28. Управління фінансовими ризиками : навч. посіб. / Куцик П.О., Васильців Т.Г., Сороківський В.М., Стефаняк В.І., Сороківська М.В. Львів : Растр-7, 2016. 318 с.
29. Amitabh Bhargava. Credit Risk Management Systems In Banks. ICID. Feb 10, 2016.
30. Beck U. Risk Society. Towards a New Moderning. London, 2012. 298 p.
31. Davis E. Debt, Financial Fragility and systemic Risk. Oxford, 2005.
32. Н. Felix Kloman. Integrated Risk Assessment. Current Views of Risk Management. URL: <http://www.garp.com>.
33. John K. Hollmann Project Risk Quantification. A Practitioner's Guide to Realistic Cost and Schedule Risk Management. Probabilistic Publishing, 2016. 416 p.

Інформаційні ресурси

1. URL <http://zakon4.rada.gov.ua/laws> - Законодавство України.
2. URL <http://www.nbuv.gov.ua> – Офіційний сайт Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського.
3. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> - Офіційний сайт Державної служби статистики України

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри маркетингу та економічної теорії, Протокол №1 від «29» серпня 2025 р.